

Evaluation of Women's Clothing during the Sassanid Era

Sara Sadeghi^{1*}, Zahra Mirazi², Farzad Feyzi¹

1. Ph.D. Candidate, Archaeological Department, Faculty of Social Sciences, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran.

2. M. A. Graduated, Archaeological Department, Faculty of Social Sciences, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran.

Citation: Sadeghi, S., Mirazi, Z., & Feyzi, F. (2021). Evaluation of Women's Clothing during the Sassanid Era. *Journal of Woman and Culture*, 13(49), 35-47.

DOR: 20.1001.1.20088426.1400.13.49.2.2

ARTICLE INFO

Received: 24.05.2021

Accepted: 08.08.2021

Corresponding Author:

Sara Sadeghi

Email:

sara_sadeghi809@yahoo.com

Keywords:

Women's clothing
Sassanid era

Abstract

The present study aimed to evaluate women's clothing during the Sassanid era. The research population consisted of the women's images in the reliefs, coins, seals, paintings, stuccos, and tessellations during the Sassanid era. The study sample included women's clothing in cultural data of this era. The research design was a descriptive-analytical method. The data were gathered via library (documentary) research method by using written sources, field research, and tools such as cameras and taking note cards. The pictures were analyzed using an archaeological data method. The Sassanids' archaeological findings such as metal dishes, reliefs, coins, seals, etc. clearly showed that Iranian women were using a special kind of clothing despite their broad range of political and economic activities. The clothing was inspired by the art and culture of Sassanid kings and artists, and it was mentioned in the Avesta and most importantly, the clothing of Persians during the Sassanid era was a little different from the past so that various kinds of pleated silk and thin clothes such as shirts or tunics, capes, belts have replaced the rough and thick clothes of the past eras. In conclusion, Sassanid women such as goddess Anahita, the queen, and princesses wore clothes, running down to the ankles, a crown on their heads, pearl necklaces, and braided their hair, following the clothing described in Avesta.

Extended abstract

Introduction: Getting to know the clothing styles of an era is a way to understand the culture of the civilization in that era. Clothing is the most indicative element and symbol of the culture and values of a society. For example, the clothing of women during the Achaemenid era was partly represented by artworks such as Pazyryk burials. People of various eras wore different clothes, and technological advancements had changed their clothing, sometimes drastically. Eventually, the clothes became a tool for expressing beauty and the class, the social and religious status of individuals. Clothing during the Sassanid era is no exception. One of the most important features of Sassanid art is the role that women played in the artwork. Studying Sassanid art can provide information regarding women's social status and society's attitude toward women. Following the teachings of Zoroastrianism, Persian women in the Sassanid era benefited from privileges and rights and gained the same position as men had in performing religious duties. Based on available evidence, the difference between women's clothing during the Parthian and Sassanid eras was the diversity of fabrics and embellishments. Most studies investigated this difference from a historical point of view, and there is no comprehensive study regarding other aspects of women's clothing in the era. The objective of the current study was to describe women's clothing during the Sassanid era based on archaeological data.

Method: The study population included reliefs, coins, seals, paintings, stuccos, and tessellations during the Sassanid era. The study sample subsumed the Sassanid women's clothing in the cultural data. Besides the archaeological documents, other books, sources, and texts such as Avesta were studied to gain information about the Sassanid women's clothing. The research used a descriptive-analytical method and the data were gathered using the library research method as well as surveys and taking photos of samples. The historical data were used for comparison to achieve a better and more accurate result.

Results: The Anahita relief is the best example for investigating women's clothing in the Sassanid era. For the Anahita and Narseh petroglyph, Narseh receiving the ring of kingship from the hands of a woman, and there is a little prince between the king and the woman. In relief, Anahita is wearing a long pleated dress and she is looking to the left. She was portrayed in profile wearing a pearl necklace, and her long braided hair is on the back of her shoulder. Feminine manifestations in Sassanid coins included the picture of individuals such as queen Shapurdukhtak (wife of king Bahram II) and goddess Anahita whose pictures are on both sides of Sassanid coins. Women's pictures on mosaics during the Sassanid era consisted of women wearing dresses with inclined pleats. Long dangling scarfs and thin silk fabrics are the main features of Sassanid women's clothing illustrated on stuccos, and long pleated dresses are the main features of seals and wall paintings. Seals containing women's pictures are the best option for studying high-ranking women's clothes because seals were used in royal courts.

Conclusions: The results indicated that the clothes of the Sassanid era were more sophisticated and thinner than the previous dynasty. Evaluation of Sassanid women's clothes revealed that women of various social classes had their specific clothes. The dresses of wealthy and high-ranking women were long and pleated and various decorations of their clothes were a sign of their high social class. In general, the analysis of women's clothes showed that

women were valuable and they enjoyed a significant status in the Sassanid era. Capes were a significant feature of Sassanid women and they were worn by high-ranking individuals. In Taq-e Bostan rock relief, a cape is worn by Anahita, and some information about capes could be deduced from Avesta. The Avesta description of Sassanid women's clothes features such as long loose pleated shirts sometimes wrapped with tape was comparable with the findings of the current study.

Authors Contributions: Sara Sadeghi: overall framework design, content analysis, discussion, conclusion, final examination, corresponding author. Zahra Mirazi: collaboration with overall framework design, content analysis, and photography. Farzad Feyzi: collaboration with content analysis and paper correction. The final manuscript was approved by all authors. All authors discussed, reviewed, and validated the final manuscript.

Acknowledgments: The authors offer their thanks to all the participants in this study.

Conflicts of Interest: The authors declared there are no conflicts of interest in this article.

Funding: This article did not receive financial support.

بررسی تن پوش های زنان دوره ساسانی

سارا صادقی^{۱*}، زهرا میراضی^۲، فرزاد فیضی^۱

۱. دانشجوی دکترا، گروه باستان شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
۲. کارشناسی ارشد، گروه باستان شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تن پوش های زنان دوره ساسانی بود. جامعه پژوهش شامل نقوش زنان در نقش برجسته ها، سکه ها، فلز کاری، مهرها، نقاشی ها و گچ بری ها و موازی یک کاری های ساسانی ها می باشد. نمونه پژوهش پوشش زنان ساسانی در داده های فرهنگی این دوره را شامل می شود. طرح پژوهش توصیفی-تحلیلی بود. روش گردآوری اطلاعات کتابخانه ای (اسنادی) با بهره گیری از منابع مکتوب، بهره گیری از روش میدانی و از طریق ابزارهایی هم چون دوربین عکاسی و فیش برداری صورت گرفت. تجزیه و تحلیل نگاره ها از طریق تحلیلی بر اساس داده های باستان شناسی انجام شد. یافته های باستان شناسی ساسانیان هم چون ظروف فلزی، نقش برجسته ها، سکه ها، مهرها و غیره به روشنی نشان داد، زنان ایرانی با وجود برخورداری از همه فعالیت های سیاسی و اقتصادی گسترده از پوشش و جامه ای ویژه ای استفاده می کردند که این پوشش برخاسته از هنر و فرهنگ شاهان و هنرمندان عصر ساسانی بوده که در اوستا نیز به آن اشاره شده و از همه مهم تر، فرهنگ پوشش ایرانیان در دوره ساسانی تا اندازه ای متفاوت تر از دوره های قبل خود بوده است، به گونه ای انواع لباس های نازک و ابریشمی چین دار مانند پیراهن یا تونیک، شنل، کمر بند جایگزین لباس های خشن و ضخیم دوره های قبل خود شده است. در نهایت می توان گزارش کرد که زنان ساسانی هم چون الهه ها آنهایتا، ملکه و شاهزادگان به طبع از اوستا لباس هایی پوشیده تا مچ پا به تن داشتند و موهایی بافته شده با تاجی بر سر و مراوریدهایی بر گردن این هنر را در اکثر داده های باستان شناسی رعایت می کردند.

کلیدواژگان: تن پوش های زنان، دوره ساسانی

مقدمه

ضرورت پرداختن به بحث زنان و بازتاب جایگاه آن ها در هنر دوره ساسانی به علت منابع برجای مانده از این دوره دشوار است (Jamali, Hassani & Behroozi, 2020). یکی از ویژگی های هنر ساسانی نقش زنان در آثار هنری است. بررسی آثار هنری بیان گر آن است که در دوره ساسانی، نگرش جامعه نسبت به زنان دچار تغییر و تحول شده است، به طوری که در آثار تصویری متعدد به وفور از نقش مایه زنان در حالات مختلف استفاده شده است (Talaie, 2014).

بنابراین ورود زنان به هنر و آثار هنری از نگاه محققان تا حدی بازتاب پذیرش سیاسی و اجتماعی حضور پیرنگ آن‌ها در جامعه عصر ساسانی است (Gregoratti, 2015؛ Rajabi, 2008). پوشش در هر جامعه، بارزترین عنصر و نماد فرهنگ و ارزش‌های آن جامعه است (Ghanbari, 2007). آن‌چه امروزه بین اندیشمندان مردم‌شناس و جامعه‌شناس از اهمیت شایان برخوردار است، توجه به پیام‌ها و راز و رمزهای موجود در انواع پوشاک در ادوار مختلف و در میان اقوام گوناگون است (Karimpour & Piravivanak, 2019). زنان ایران زمین از قرن‌های ابتدای تاریخ تن پوشی درخور مقام و شخصیت خود داشتند و سندهای به‌جای مانده مانند فرش پازیریک این ادعا را ثابت می‌کند. بر این مبنای، پوشش در هر دوره‌ای از تاریخ بشر اشکالی متنوع به خود گرفته است. به مرور زمان و با گسترش فناوری، پوشش نیز دستخوش تغییرات بسیاری شد و دوره‌ای آغاز شد که پوشش و لباس تبدیل به وسیله‌ای برای زیباتر شدن، جلوه نمودن و مشخص نمودن جایگاه و پایگاه طبقاتی افراد و در بسیاری از مواقع مذهب افراد شده بود (Ghanbari, 2007). در زمان ساسانی‌ها دین زردتشت اهمیت اولیه خود را بازیافت و سیستم حکومت به طریق موبد شاهی اداره می‌شد زن ایرانی تحت تعالیم مذهب زرتشت حقوق و امتیازاتی را بدست آورد (Vahdati Helan, 2012). زن در تمام شئون زندگی با مرد برابری می‌کرده است، در اوستا همه جا نام زن و مرد در یک ردیف ذکر شده است و در تمام فرائض دینی زن و مرد با هم برابر شمرده می‌شدند و حتی زنانی نیز بوده‌اند که به مقام پادشاهی رسیده‌اند. شاهد این مدعا آثار و داده‌های فرهنگی بدست آمده از این دوره است. عناصر اصلی تن پوش‌های ساسانیان همان است که در دوره اشکانیان و مادها وجود داشت ولی در زمان ساسانیان پوشاک به طور کلی تزیین شده است. مرصع کردن کلاه‌ها و تنوع آن‌ها و نوع پارچه‌های نازک و بلند و فرم‌دادن به دامن بیان گر تمدنی است که متعلق به ساسانیان است. بیشتر مطالعات صورت گرفته بر روی آثار دوره ساسانی به صورت تک‌داده‌ای بوده یعنی در هر پژوهشی یا به مهرها، یا سکه‌ها یا نقش برجسته‌ها و غیره پرداخته‌اند. اولین پژوهش‌ها در خصوص پوشاک ساسانی، مقاله‌ای است با عنوان "صحنه‌هایی از رامش گران دوره ساسانی بر ظروف نقره موزه ایران باستان" صورت گرفته است (Mustafavi, 1957). مقاله‌ای با عنوان "پوشاک زنان در دوره ساسانی" به توصیف پوشش این دوره پرداخته است اما در بعضی از موارد با شک و تردید ذکر می‌کند که این نقش متعلق به چه زنی و از چه طبقه‌ای است (Goldman, 1999, Trans-). (lited by Zaidi & Sharhataei, 2000). متأسفانه تاکنون پژوهشی منسجم و جامع درباره پوشش زنان ساسانی صورت نگرفته است. زیرا اکثر پژوهش‌ها از دید تاریخی، بر نقش و جایگاه آن در دوران ساسانی تمرکز داشته‌اند و از کنار تن پوش و نوع پوشش زنان این دوره به سادگی گذشته‌اند. این بررسی علاوه بر معرفی و توصیف کامل و جامعی جهت شناخت هرچه بیشتر آثار این دوره، می‌تواند پیشنهادی برای به‌کارگیری نمونه‌های ذکر شده در بازشناختی و تحلیل موقعیت زنان این دوره به صورت کامل باشد. بنابراین در پژوهش پیش‌رو با بررسی توصیف پوشش زنان در میان داده‌های باستان‌شناختی برجای مانده از دوره ساسانی، تلاش شده تا نوع پوشاک در هر طبقه نشان داده شود. به این سبب هدف پژوهش حاضر بررسی تن پوش‌های زنان در دوره ساسانی می‌باشد.

روش

طرح پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه پژوهش شامل نقوش زنان در نقش برجسته‌ها، سکه‌ها، فلزکاری، مهرها، نقاشی‌ها و گچ‌بری‌ها و موازیبیک‌کاری‌های ساسانی‌ها می‌باشد. نمونه پژوهش پوشش زنان ساسانی در داده‌های فرهنگی این دوره را شامل می‌شود.

روش اجرا

برای دستیابی به اطلاعات مربوط به تن پوش‌های زنان دوره ساسانی، به بررسی کتاب‌ها، منابع و متونی که در پیوند با موضوع پوشش زنان ساسانی بود، پرداخته شد. مبنای کار در پژوهش حاضر گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای بود که از طریق فیش‌برداری و عکاسی صورت گرفت؛ تجزیه و تحلیل نگاره‌ها از طریق تحلیلی بر اساس داده‌های باستان‌شناختی انجام شد و کتاب اوستا مهم‌ترین منبع در خصوص شناخت پوشاک زنان ساسانی بود.

یافته‌ها

ایرانیان در هزاره‌های باستانی تاریخ خود، به جامه‌ها و آرایش خود ارج فراوان می‌نهادند و همه کوشش و ذوق هنری خود را برای ساخت جامه‌های زیبا و زیورهای گوناگون نشان می‌داده‌اند. اطلاعات پیرامون لباس ساسانی از منابع باستان‌شناختی گوناگون به دست می‌آید که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: نقش برجسته‌ها، موزاییک‌های بیشاپور، ظروف فلزی، سکه‌ها مهرها و اثر مهرها، گچ‌بری و نقاشی‌های دیواری. در ادامه به بررسی و معرفی پوشش در این داده‌ها پرداخته شده است:

نقش برجسته‌ها:

نقوش برجسته صخره‌ای ساسانی‌ها، به عنوان مجموعه‌ای از یادمان‌های تاریخی، گستره وسیع جغرافیایی ایرانی ساسانی شامل ایالت‌های پارس، آذربایجان و کرمانشاه را شامل می‌شود. در این میان بیشترین تعداد نقوش صخره‌ای برجای‌مانده از نخستین پادشاهان این سلسله در ایالت پارس، خاستگاه ساسانیان، ایجاد شده است (Hasani, 2014). تصاویری از اهورامزدا و آناهیتا و میترا با ویژگی‌های انسان‌مانند را می‌توان در نقوش برجسته ساسانی دید. فره‌وشی‌ها نیز همانند فرم‌های انسان‌مانند و بالدار در آثار هنری دیده می‌شود (Farridnejad, 2015) (تصویر ۱). در این نقش برجسته پیکره لباسی بلند با حلقه قدرتی در دست در حال پرواز است. در نقش برجسته تاج‌ستانی نرسی از آناهیتا، نرسی حلقه شهریاری را از یک زن دریافت می‌کند و میان تصویر شاه و زن شاهزاده کوچکی قرار دارد. در این تصویر آناهیتا لباسی بلند و چین‌دار به تن دارد و سمت چپ را نگاه می‌کند و به صورت نیم‌رخ است. وگردن‌بندی از مروارید به گردن و موهای بلند و بافته‌شده روی شانه‌هایش افتاده است. آناهیتا تاج کنگره‌داری سرگشاده‌ای بر سر دارد. نوارهای شاهانه از تاج بر روی دوش افتاده و قبای او توسط دکمه شمشه‌داری در زیر گردن‌بند مرواریدی و کمربندی بر روی آن بسته شده است (تصویر ۲). در طاق‌بستان کرمانشاه نقش برجسته‌ای وجود دارد که پادشاه ساسانی خسرو دوم را در حالی که ایستاده و حلقه فرمانروایی را از اهورامزدا و آناهیتا دریافت می‌کند. در این نقش شاه در وسط قرار گرفته و آناهیتا در سمت چپ او در حالی که حلقه‌ی شاهی را در دست راست و کوزه‌ی آب در دست چپ دارد. لباس آناهیتا در این تصویر بدین صورت است که پیراهنی بلند و شنلی بر روی دوش او قرار گرفته است. نقش به صورت تمام قد است و شنلی که با پارچه‌ای شل و گشاد بر روی شانه چپ محکم شده است (تصویر ۳).

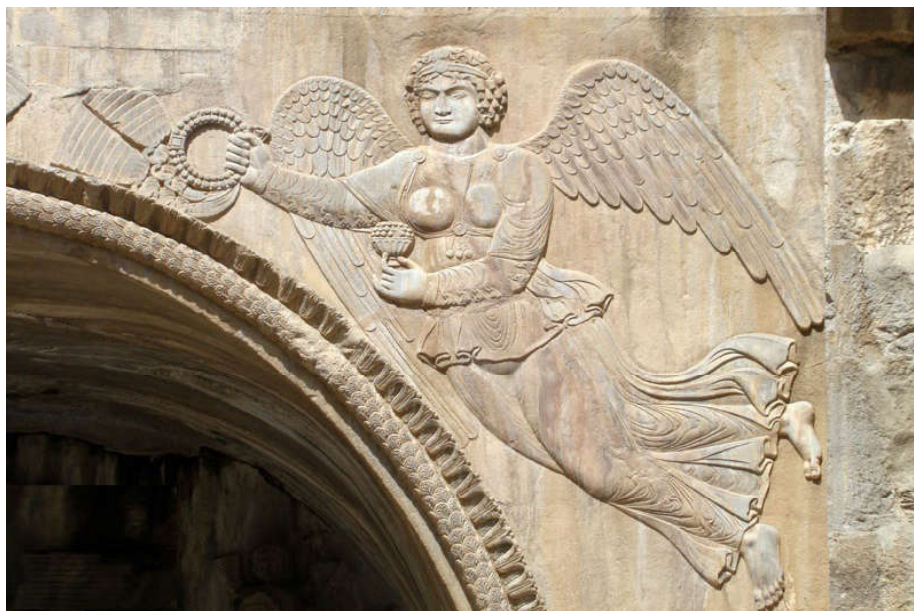

Figure 1. Farahvashi Winged Figure on the right side of Taq-e Bostan

Figure 2. The relief of Narseh's Coronation by Anahita in Naqsh-e Rostam

Figure 3. The relief of Khosrow II's Coronation by Anahita and Mitra in Taq-e Bostan

– سکه ها:

سکه در بین همه یادبودهای ساسانی یکی از مهم ترین منابع به شمار می رود. به کمک تصویر سکه ها، سبک و فن به کار رفته در آن ها می توان به نام و توالی پادشاهان ساسانی پی برد (Schippmann, 2005, Translated by) Jahandari, 2008). زنانه در سکه های ساسانی دربرگیرنده اشخاصی هم چون: ملکه شاپوردختک (همسر بهرام دوم)، ملکه پوران، ایزدبانو آناهیتا است که هم بر پشت و روی آنان این نقوش ایجاد شده اند. سکه ها هنر و فرهنگ ساسانی را دقیق تر و کامل تر جلوه گر می سازند (Avarzamani & Sarfaraz, 2015). در سکه ملکه شاپوردختک کلاه او به صورت بیضی بوده و حاشیه آن مرواریددوزی و دارای چنبره هایی بر تاجکها و پوشش موی سر است. نگاره به صورت نیمرخ ایجاد شده است (Dadvar & Neshat, 2011) (تصویر ۴). سکه هایی که شمایل آناهیتا بر روی آن ایجاد شده است متعلق به اهورامزدا، بهرام دوم و خسرو دوم بوده که به صورت ایستاده و نیمرخ یافت شده است. در یکی از سکه ها متعلق به هرمزد اردشیر، تصویر آناهیتا با لباسی بلند و کمربندی تنگ بر میان بسته، و تاجی بر سر در کناره آتش دان ایستاده است (تصویر ۵). در سکه ی بهرام دوم، تصویر آناهیتا با لباسی بلند به صورت نیمرخ و کمربندی در کمر بسته است با حلقه ی قدرت در دست و در کنار آتش دان ایستاده است (تصویر ۶). بستن کمر بند از شاخص های قابل توجه و معنادار در پوشاک ایران است. کمر بند به عنوان خطی است که مرز بین جهان اعلی و سفلی را در بدن آدمی به مثابه عالم صغیر مشخص می سازد. بخش بالایی بدن به عنوان جایگاه قلب و سر، از

اهمیت بیشتری برخوردار است. هم‌چنین کمر بستن به مفهوم آماده به خدمت بودن در فرهنگ ایران جایگاه مستمر و ویژه داشته است (Sayyari, 2019). حاشیه بیرونی آستر پیکره نزدیک زمین است. نوک کلاه بی‌لبه زنانه روبان‌هایی کوچکی را حمل می‌کند، یک شنل کوتاه به‌طرز فوق‌العاده بر روی سینه با باندهایی به صورت متقاطع محکم شده است. لباس زنانه او را یک گردنبند و بازوبندی بر بالای دست کامل می‌کند. در سکه‌های ساسانی‌ها آن‌ها پوششی شبیه به ملکه نمایش داده شده است که نشان از تقدس خانواده سلطنتی دارد.

Figure 4. Coin of Bahram II with Shapurdukhtak (Avarzamani, 2014)

Figure 5. Coin of Artaxerxes with Ahanita (Avarzamani & Sarfaraz, 2015)

Figure 6. Coin of Bahram II with Ahanita (Avarzamani & Sarfaraz, 2015)

- موزاییک کاری ها:

در یکی از موزاییک ها زن ساسانی بر روی دوش خود شال هایی دراز و بلندی را به صورت مورب از روی شانه راست تا پایین می انداخت و پیراهنی بلند و گشاد با آستین طراحی شده که در یکی از دست هایش تاجی از حصیر و دست دیگرش دسته گلی است. نقوش موزاییک های بیشاپور اگرچه مجریان آن ها رومی ها یا سوری های بوده اند، قطعاً جای تردید نیست که طراحی تصاویر موزاییک های بیشاپور توسط هنرمندان ایرانی - ساسانی طراحی و سپس هنرمندان رومی و یا سوری های آن ها را به موزاییک تبدیل کرده اند. این نقوش علی رغم تکنیک هنر موزاییک کاری رومی، اما تصاویر و نقش ها تماماً نشان از هنر ایرانی داشته و مطابق با خواست شاهان ایرانی ترسیم شده اند (Behraman, 2014). نقش زنان ساسانی در موزاییک های ساسانی نشان از یک نوع طرح با نام دراپه (حرکت ها یا چین های مایل پارچه بر روی بدن) برای فرم دادن به تن پوش خود استفاده می کردند. این ویژگی را در آثار متعدد ساسانی ها می توان مشاهده کرد. زنان با پیراهن های بلند و گشاد دارپه دار با آستین و بدون آستین طراحی شده اند که نشان از هنر خاص این دوره است. این نوع لباس های بلند مختص زنان اشرافی بوده است (تصویر ۷).

Figure 7. A woman holding a flower in a dramatic pose, Bishapur mosaics, museum of Ancient Iran (Ghirshman, 1999)

- گچ بری:

هنر گچ بری یکی از مهم ترین تزیینات معماری ساسانی می باشد و نمونه های آن در مناطق مختلفی بدست آمده است. نقوش گچ بری از نقطه نظر طرح های ارائه شده به چهار دسته تقسیم می شوند: نقوش هندسی، گیاهی، حیوانی و انسانی و خط و کتیبه (Montasheri, 2017). یکی از محوطه های که نقش انسانی و نگاره، زن ساسانی را نشان می دهد در محوطه برزقوله در شهرستان کوهدشت است. در این اثر پیکره یک بانو دارای چهره ای آراسته در وسط قاب نقش شده است. پوشش این زن شامل: جامه تونیک مانند و شلواری جین دار بر تن دارد و شال بلندی از طرفین شانه هایش آویزان است. در قسم بالای پیشانی و بر روی گیسوان این بانو یک تاج با گل پنج پر و ستاره ای شکل تزیین یافته است (تصویر ۸). پیکره، یک گل سه شاخه ای با تاج های پنج پر در دست چپ دارد، که در میان پنجه اش به سمت بالای نگه داشته است. لباسی که بر تن این پیکره است آستین بلند و پرچین و به نظر می رسد از پارچه ای نازک شاید از جنس ابریشم باشد، و در قسمت زانو به حالت فرخورده است و تا مچ پای او می رسد (Mansoori & Karamian, 2012). این پیکره، پارچه ای ظریف شبیه شال یا روبان که به دور گردن انداخته، از روی شانه هایش آویزان شده و بر روی بازوان و آرنج خمیده این زن قرار گرفته و دو سر آن تا زانو هایش می رسد.

Figure 8. Sassanid molding of a Woman in Barze Qawale Archaeological Site, Kuhdasht, Lorestan (Mansoori & Karamian, 2012)

- مهرها:

مهرهای به دست آمده درباره زنان ساسانی به مهرهای اداری و رسمی، مهرهای ملکه‌های ساسانی و زنان درباری، مهرهایی با نقش‌مایه ایزدبانو آناهیتا که دربردارنده مضامین دینی است و مهرهایی با مضامین خانوادگی، تقسیم می‌شود. در مهری مسطح که در موزه متروپولیتن نگهداری می‌شود مرد و زنی در حالت نشسته نشان داده شده و هر کدام یک گل به سمت هم گرفته‌اند. زن تصویر شده در این مهر لباس بلند پوشیده و موها را با یک سرپند بسته است (Brunner, 1979). در اثر مهر بعدی زنی در حالت نشسته و تکیه داده، تاجی از مهره‌ها بر سر دارد (Harper, 1978). به طور کلی می‌توان گفت که پوشش زنان در مهرهای ساسانی لباس زنان پوشیده و بلند است و گیسوان بافته‌ای که اغلب پشت گوش آن‌ها آویزان است و گوشواره‌های بزرگ مروارید به آن‌ها آویخته، تصویر شده است. با نگاهی به مهرهای ساسانی می‌توان مشاهده کرد که ملکه در این مهرها -نماد زمینی این ایزدبانو- لباس بلند پرچینی دارد که نشانه‌ای از امواج بیکران است.

- نقاشی‌های دیواری:

در عصر ساسانی، هنرهای تصویری ایران از جمله نقاشی وارد مرحله‌ی جدیدی گردید. بازمانده نقاشی از این دوران نشان می‌دهد، که "هنر نقاشی در این زمان بیش از دوره اشکانی مورد استقبال بوده است" (Ziapour, 1974). در یکی از صحنه‌ها نگاره سه بوت‌ه زنبق پنج‌برگ دیده می‌شود که در پشت سر زنی با لباس بلند چین‌دار قرار گرفته است. زن در کنار پرده با کوزه آبی در دست ایستاده که احتمالاً شخصیت آناهیتا در حال اجرای مراسم آیینی را نشان می‌دهد (Rahbar, 2010-2011). لباسی که این بانو به تن دارد دارای تزییناتی شامل سه دایره مماس با نقطه‌ای در مرکز است (تصویر 9).

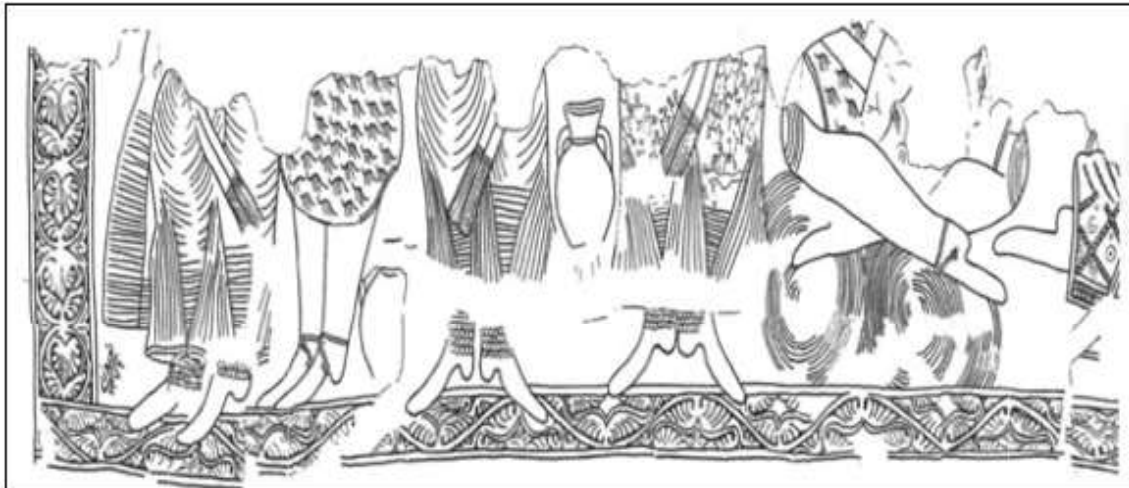

Figure 9. Anahid Figure in Darbandian Fire Temple, Dargaz, Khorasan (Rahbar, 2010-2011)

بحث و نتیجه گیری

مطالعه پوشاک زنان در دوران ساسانی حاکی از این است که هر طبقه از این زنان لباس مخصوص به خود داشته‌اند. واکاوی پوشش زنان نشان گر این است که این گروه ارزش و جایگاه قابل قبولی را داشتند. باید دانست شنل نیز که به عنوان بالاپوش از عناصر مهم پوشاک زنان ساسانی از نظر اجتماعی محسوب می‌شد، شبیه چادر بود که بر دوش آن‌ها به عنوان یک مقام والا و حیات بخش در طاق بستان وجود دارد. در کتاب مقدس زرتشتیان شواهدی از پوشش و شمایل زنان وجود دارد مانند: آن‌ها که توصیفی از لباس آن‌ها در اوستا شده است، با پیراهن بعضی بانوان نقش شده در عصر ساسانی، قابل مقایسه است که، پیراهنی بلند، پرچین و فراخ می‌پوشیدند و گاهی آن را به وسیله نواری، جمع کرده و می‌بستند. تاج آن‌ها با اشکال مارپیچ احاطه شده، لباس‌های آن‌ها دربرگیرنده پیراهن‌های بلند و با چین‌های زیاد و شنلی که بر روی دوش قرار گرفته و نشان‌دهنده روبان‌ها است که به حالت پارسی شباهت دارد. لذا پوشاک در دوره ساسانی با دوره‌های قبل از سادگی و ضخیمی کاسته شده و روی به پارچه‌های نازک و ظریف و ابریشمی با انواع تاج‌های ریزه‌کاری شده و گردن‌بندهایی از مروارید بوده است. لباس زنان طبقه مرفه (ملکه) لباس‌هایی بلند، چین‌دار، موهای بافته‌شده و گوشواره و گردن‌بندهایی از جنس مروارید زینت‌بخش آنان شده است.

سهم مشارکت نویسندگان: سارا صادقی: طراحی چهارچوب کلی، تحلیل محتوا، بحث، نتیجه‌گیری و نویسنده مسئول. زهرا میراضی: همکاری در طراحی چهارچوب کلی و تحلیل محتوا و عکاسی. فرزاد فیضی: همکاری در طراحی، بررسی و تحلیل محتوا و تصحیح مقاله. همه نویسندگان: نتیجه‌گیری، بحث و بازبینی نهایی. همه نویسندگان نسخه نهایی مقاله را مورد بررسی قرار داده و تایید نموده‌اند.

سپاسگزاری: نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از افرادی که در انجام این پژوهش یاری رساندند تشکر و قدردانی به عمل آورند.

تعارض منافع: در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

منابع مالی: این مقاله از حمایت مالی برخوردار نبوده است.

References

- Avarzamani, F. (2014). *Sassanid art*. Tehran: Azineh Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1990134>
- Avarzamani, A., & Sarfraz, A. (2015). *Persian coins: from the beginning to Zandieh era*. Tehran: Samt Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11171543>
- Behraman, A. (2014). Determination of material and techniques for manufacturing Sassanid decorative mosaics (Bishapour Palace). *Beautiful Arts-Visual Arts Journal*, 19(2), 37-48. [Persian] URL: <https://www.magiran.com/paper/1310954>
- Brunner, J. CH. (1979). Sasanian seals in the moore collection: Motive and meaning in some popular subjects. *The Metropolitan Museum of Art, Metropolitan Museum Journal*, 14(1), 33-50. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.2307/1512736>
- Dadvar, A., & Neshat, R. (2011). *The role of women in Sassanid artworks*. Semnan: Abrokh Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1822214>
- Farridnejad, Sh. (2015). *The iconography of zoroastrian angelology in Sasanian art and archaeology*. Spirits in Transcultural Skies, eds. N. Gutshow, K. Weiler, Switzerland: Springer International Pub. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-319-11632-7_2
- Ghanbari, S. (2007). *Reviews the evolution of the discourse of the veil in the Iranian press 70*. Thesis in M.A Sciences and Economics College: Alzahra University. [Persian] URL: <https://ganj.irandoc.ac.ir/#!/articles/60a34081997a658d6c5df937c71b04b1>
- Ghirshman, R. (1999). Bishapour (V. 2): *Sassanid mosaics*. Translated by Asghar Karimi. (1999). Tehran: Cultural Heritage Organization (Research Office). [Persian] URL: <http://www.lib.ir/book/69969885>
- Goldman, B. (1999). *Women's clothing in the Sassanid era*. Translated by Mohsen Zaidi & Mohammad Taghi Sharhataei. (2000). *Archeology Research*, 5 & 6, 39-47. [Persian] URL: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/309366>
- Gregoratti, L. (2015). *Parthian women flavios josephus*. In Martina Hiscchberger, judisch-hellenistische literature in Ihrem interkulkontext. Peter Lang Verlay, 183-192. URL: <https://www.academia.edu/1160199>
- Harper, P. O. (1978). *The royal hunter art of the Sasanian empire*. New York: Asia Society. URL: <https://www.amazon.com/royal-hunter-Art-Sasanian-Empire/dp/0878480501>
- Hasani, M. M. (2014). Reviewing the washed-up relief of Sassanid king in Naqsh-e Rostam. *Archaeological Studies*, 6(2), 21-37. [Persian] URL: <https://www.magiran.com/paper/1417369>
- Jamali, B., Hassani, M. M., & Berhroozi, M. (2020). Women's social status during Sassanid era (based on seals). *Islamic Arts Study Journals*, 17(39), 141-158. [Persian] URL: <https://www.magiran.com/paper/2243161>
- Karimpour, Sh., & Piravivanak, M. (2019). Globalization of cuture and traditional clothing of ethnic identities with emphasis on survival of kurdish women's clothing in west of Iran. *Woman and Culture*, 10(38), 25-42. [Persian] URL: <https://iranjournals.nlai.ir/handle/123456789/354592>

- Mansoori, A., & Karamian, G.R. (2012). Sassanid stuccos in Barze Qawale archaeological site, Kuhdasht, Lorestan. *Naqshmayeh Visual Art Journal*, 5(10), 73-82. [Persian] URL: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1498384>
- Montasheri, M. (2017). Evaluation of Sassanid stuccos effect on stuccos decorations of 1rd to 5th century AH architecture. *Green Architecture Quarterly*, 3(8), 55-68. [Persian] URL: <http://ensani.ir/fa/article/375079>
- Mustafavi, M. T. (1957). Scenes of Sassanid bards on the dishes of the Museum of Ancient Iran. *Naghsh and Negar*, 1(3), 2-13. [Persian] URL: <http://ensani.ir/fa/article/270025>
- Rahbar, M. (2010-2011). Bandian fire temple, Once again. *Modarres Archaeological Studies*, 2 & 3(4 & 5), 167-177. [Persian] URL: <https://www.academia.edu/5005640>
- Rajabi, P. (2008). *The lost millennia*, 3rd edition. Vol.5. Tehran: Tus Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1596390>
- Sayyari, M. (2019). *Identification and analysis of the effect of Sassanid women's clothing on Islamic clothing (based on Bishabur mosaics)*. The first national human science and development conference, Payame Noor University of Fars Province. Shiraz: June 20th. [Persian] URL: <https://civilica.com/doc/938699>
- Schippmann, K. (2005). *Basics of Sassanid history*. Translated by Keykavous Jahandari. (2008). Tehran: Farzan Rooz Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1462396>
- Talaie, H. (2014). *Seals in Iran from the beginning to the Islam emergence*. Tehran: Samt Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11373043>
- Vahdati Helan, Y. (2012). *The value and status of women in ancient Iran*. Tabriz: Akhtar Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1838004>
- Ziapour, J. (1974). *An introduction to coloring in Persian artworks from the beginning to Safavid era*. Tehran: General Writing Office of the Ministry of Culture and Arts on the occasion of celebration, culture and art. [Persian] URL: <http://fipak.areeo.ac.ir/site/catalogue/18495498>